

El perill de la 'one best way of life'

Vicent Franch (Borriana, 1949), Agustí Colomer (Alcoi, 1961), Miquel Nadal (València, 1962) i Rafael Company (el Cabanyal, 1962) són els autors de «Document 88». Un assaig polèmic, la publicació del qual va ser recomanada pel jurat dels Octubre de 1987, que se circumscriu al moviment cívic anomenat «tercera via».

M. Alberola

Què és Document 88?

—**Miquel Nadal:** És un llibre d'assaig sobre la qüestió nacional que consta de quatre parts. La primera és la de Vicent Franch, que no ha pogut venir. I es diu «Memòria històrica i projecte comunitari». I planteja, com a repte de futur, la necessària solució de determinats referents per a poder abordar, els valencians, qualsevol projecte amb la necessitat de comptar amb una determinada memòria històrica que ens done coherència.

—*I després ve la part d'Agustí Colomer.*

—**Agustí Colomer:** Sí. Es titula «Cap a la construcció d'un nou valencianisme». I planteja la necessitat de fixar un marc nacional nou, partint de tres aspectes negatius de Fuster. Un és el de l'àmbit nacional: qualsevol projecte d'ací ha de venir des d'un àmbit estrictament valencià. I, en aquest sentit, critique el plantejament dels Països Catalans. Un segon aspecte és que qualsevol proposta nacionalitària ha d'integrar el major nombre de gent possible i no presentar-se com un apriorisme d'esquerra. I un tercer aspecte és que, davant el caràcter iconoclasta que té el nacionalisme fusterià, el nacionalisme ha de congregar tant els aspectes tradicionals com la idea de modernització.

—**M. N.:** I ara va la meua part. Es

Agustí Colomer i Miquel Nadal.

titula «La liquidació racional d'un discurs teòric». Del discurs teòric predominant tant en Fuster com en els seus epigons. Bàsicament es tracta de repensar la nostra manera de procedir. Repensar el nacionalisme des del punt de vista teòric. Renovar el procés de producció teòrica i incidir en les mancances del fusterianisme. Perquè la construcció d'aquest discurs i l'assumpció com a hegemònic en el món del nacionalisme i la cultura trencà, l'any 62, amb la possibilitat de comptar amb un capital simbòlic que arrellegara totes les tradicions del nacionalisme, que, en l'actualitat, a causa d'un procés de progressiu allunyament, es converteixen en

dues línies de pensament dicotomitza-

des.
—*I per acabar, la part de Rafael Company.*

—**Rafael Company:** Efectivament. La meua es diu «De impura denominatione». Tracta el tema de la superació de la dialèctica valencià-català, que en definitiva era la nostra onomastolatria... ¿Sí?

—*No, mirava si el cassettes funcionava després de la teua paraula.*

—**R. C.:** ... ha... la nostra onomastolatria absolutament dominant. Jo m'agarrí el tema del nom de la llengua perquè havia tingut una certa experiència per tota la discussió estatutària de la Universitat. Volia evidenciar que,

quan des del catalanisme hem fet una utilització abusiva respecte al nom de català, no teníem raó. He revisat quins haurien de ser els comportaments dels nacionalistes valencians i, en la mesura del possible, he intentat llevar-li tot el ferro i el dramatisme a la qüestió del nom de la llengua, que, no ho oblidem, ha costat sang.

—*El vostre llibre, ¿naix a conseqüència de Nosaltres els valencians o de De impura natione?*

—**A. C.:** Pense que no es crea a propòsit de cap dels dos llibres. Nosaltres, Miquel i jo, ja havíem col·laborat amb Franch en un llibre que mai no s'ha publicat on ja es deien aquestes coses. Era una línia de pensament que ja teníem.

—*¿Abans que Damià Mollà i Eduard Mira?*

—**A. C.:** Sí, és anterior.

—**M. N.:** Algunes coses, sense entrar en el contingut de *De impura natione*, ja eren al subconscient de molts nacionalistes. Precisament, el possible èxit, deixant de banda el contingut del llibre, de *De impura natione* era que per fi es reflectia una certa discrepància pú-

blica. Ara, sense *Nosaltres els valencians* no hauria estat possible el nostre llibre, en el qual reivindicuem el mes-tratge intel·lectual de Joan Fuster.

—R. C.: Però no el carreguem de bombo. *Document 88*, un poc, sí que reprèn el clima de la repercussió pública de *De impura natione*. Això ha afavorit la publicació del nostre llibre. Sense aquesta permeabilització, dir les coses que diu *Document 88* hauria resultat un anatema. Amb tot, encara no sé com serà rebut el llibre.

—¿A qui va destinat?

—R. C.: No als que pensen el futur, sinó als que el poden fer: als nacionalistes de base. A aquells que fa uns anys, si haguérem creuat les mirades, hi hauria hagut electricitat pel mig. Perquè no compartíem cap referent simbòlic. Als nacionalistes sense fer cap discriminació. A ells, més que aquells que produeixen papers que després són premiats per la fundació no sé què d'allà dalt en defensa de la catalanitat del País Valencià. Una catalanitat que poca gent comparteix. Josep Guia, per exemple, es reafirma

quan diu que o espanyol o català, patim... Aquesta espècie de... Això que Miquel Nadal, en el llibre, diu: la *one way best of life*... O la *¿one best way*...?

—A. C.: O *My fair lady*, ¿no?

—R. C.: Bé, l'únic camí possible. Durant molt de temps Guia —i també el setmanari EL TEMPS— bombardejà en aquest sentit unidireccional. Això vol dir que molta gent només ha rebut un tipus d'informació i una sèrie de valors inviolables que, només a partir de *De impura natione*, poden ser posats en dubte. I això és contestat pel nucli dur, negant la dissidència, posant contra la paret molta gent que, damunt, no se senten catalans. I, certament, no s'ha de confondre la producció teòrica del catalanisme amb el que puguen pensar i pensen els patriotes d'aquest país. Siguen catalanistes o *blaveros*.

—M. N.: I precisament quan l'espanyolisme està triomfant, al nacionalista de base, que podria treballar fent possible un major ús del valencià, se'l condemna, des del catalanisme, a anar

trobant mostres de catalanitat arqueològica. Que és on condueix Guia. Això crea una consciència patològica en el nacionalista de base, que és abocat a esquemes pre-universalistes d'amic/enemic. Si t'ho creus, has de ser català i amic; si no, enemic, ocupant, col·laboracionista. El procés social va per uns camins i ací s'està fent l'onanisme dels arxius.

—A. C.: Pel que fa al sentiment català/valencià, Joan Francesc Mira ja va dir que ells, als anys 60, vivien una sensació d'escissió entre un sentiment de valencians i la raó que els conduïa a ser catalans...

—R. C.: «L'apriorisme racional dels Països Catalans».

—A. C.: Això. Aleshores, una de les coses que vol fer *Document 88* és vèncer aquesta escissió entre raó i sentiment.

—R. C.: Perquè a mi m'encanta la formulació que fan: «Quedem catalans a València». Clar, a Polònia deuen quedar lituans i això no hegemonitza el procés social polonès. I comença a ser perillós quan es presenta com la *one best way of life*, l'única via possible. Perquè el País Valencià, durant els seus set segles i mig d'història constitutiva, no ha viscut sinó una dialèctica molt complexa econòmicament i políticament. I no es pot solucionar de manera senzilla. Des del segle XVII hem tingut una organització administrativa pròpia i un particularisme històric molt precoç. Les nacions no estan escrites en la ment de Déu i la catalana no existeix a València. I si existeix, cap en un tren.

I si fan un passeig, veuran que la nació que tenim, ara com ara, forma part de la nació espanyola. I, ¿quina és la manera de canviar el rumb que portem? Possiblement, no dient que ser valencians és la nostra manera de ser catalans, sinó que ser valencians és la nostra manera de ser. Ací no queden catalans. Els que s'hi afirmen han estat creats a posteriori. Si alguna cosa queda, són valencians. I no sé quants.

—¿Qui us obsedeix més, Guia o Fuster?

—M. N.: Fuster és massa intel·ligent per a negar la possibilitat d'imaginar noves concepcions del país. I en l'evolució del seu univers teòric va efectuar un trencament amb la tradició plural del valencianisme. Això va ser un error històric. I quan el seu missatge és arrel·legat pels epígons, això condueix a Guia. La desarticulació bàsica que Fuster detectava en la societat valenciana hauria pogut portar una altre missatge per a superar el diagnòstic.

—**R. C.:** També convé destacar que Fuster escriu en un clima molt dels anys 50. En unes condicions de democràcia, no sabem què hauria fet. Són circumstàncies que disculpen un poc Fuster. Ara: hi ha el dret a reivindicar línies de pensament distintes que Fuster anihila i són perfectament útils. Els joves no tenim perquè pagar les conseqüències de la dialèctica suïcida a què aquest poble ha estat abocat. Hem de planificar el nostre futur des d'unes coordenades racionals.

viment blaveru no hi ha hagut una introspecció, llevat d'Esquerra Nacionalista Valenciana, que ja ho havia fet abans. Probablement, si hi haguera una davallada o una dispersió d'UV, reflexionarien sobre el cas. Quant a Fuster, volia remarcar que el seu pensament es va formular des de l'oposició al franquisme, i, des de les instàncies democràtiques, rarament se li ha fet una crítica. I una oposició oberta a Fuster s'ha considerat sempre poc menys que un crim.

accentua les contradiccions: és el fusterianisme *heavy*. Com que Fuster ha abandonat o, com a mínim, constata la derrota de les seues propostes i es reclou en la trinxera de la cultura, aquest fusterianisme *heavy* accentua les contradiccions. És el tema de Guia.

—*¿Com es materialitza el vostre llibre, les vostres reflexions, electoralment? Perquè se n'ha parlat, d'una força política cenyida al vostre pensament...*

—**R. C.:** El tema és fonamentalment cívic...

—*Però haurà de ser polític...*

—Bé, però la qüestió ara és obrir en el cos social valencià un debat intern sobre què es pretén. Què pretenen totes les forces polítiques, econòmiques i socials i culturals.

—*Això ja fa dos anys.*

—**R. C.:** Sí, exactament, però la sorpresa és absoluta. Cal motivar la gent a qüestionar-se si es va a l'assumpció de l'espanyolitat sense matisos o a la possibilitat de construir una societat des de Vinaròs a Oriola. Perquè de Vinaròs a Port-Bou ja la tenen. D'aquest debat hauria de sorgir una assumpció de punts mínims compartits per tots. I assimilats. Això donaria tranquil·litat a qualsevol valencià: manara qui manara, el País Valencià compartiria un mínim de preocupacions i intencions. Fer un front nacionalista conciliatori, en aquests moments, seria un fracàs. Perquè ara mateix, el nacionalisme oficial provinent del fusterianisme té un espai electoral del tre... al voltant del cinc per cent; i el blaverisme, poc més. És l'espanyolisme qui realment impregna. Nosaltres reivindicuem el dret a tenir unes forces polítiques com les catalanes, que totes comparteixen un mínim de decència nacional. Fins i tot AP.

—*Aquesta nova manera d'entendre el nacionalisme, ¿té algun risc?*

—**A. C.:** Un dels riscos que jo veig és que es pugui arribar a ser molt condescendent i tolerant amb el blaverisme i, alhora, caure en la intolerància amb la branca de la qual hem eixit. És un risc que jo he detectat en algun debat, quan alguns, en ares de la concòrdia, eviten l'enfrontament amb els *blaveros*. I l'enfrontament, d'una manera racional, ha d'existir i no s'ha d'evitar. Un altre dels riscos és que podem caure en una postura anatemitzadora dels orígens. I una altra, que alguna gent pot arribar a prendre's açò com una mena de nacionalisme *light* al servici dels seus interessos. Amb aquesta gent s'ha d'anar molt alerta. Ací caben tots mentre siguin coherents. □

Rafael Company.

—*¿En quina mesura posar en dubte Fuster beneficia el lizondisme?*

—**R. C.:** El meu desig seria que el lizondisme evolucionara cap a una racionalització dels seus postulats. I no fa ni quatre dies, la diputada d'UV, Maria Angels Ramon Llin va demanar que la TVV fóra exclusivament en valencià. És més: va dir que als nacionalistes que havien plantejat les relacions amb Catalunya en un terme d'igualtat, ella els considerava valencianistes. Pense que és la primera volta que des del *blaverisme* es diuen aquestes coses. I si per a ells una sèrie de gent són valencianistes, per a nosaltres, una sèrie de gent, també podria ser nacionalista. Si hi ha una racionalització. Perquè si una força com Unió Valenciana continua actuant de la manera característica, les nostres reflexions no serveixen per a res.

—**A. C.:** No solament han de racionalitzar els postulats, sinó també les actituds. La cosa certa és que des del mo-

—*Nadal, d'alguna manera, ha catalogat les actituds nacionalistes davant el pensament de Joan Fuster...*

—**M. N.:** Durant la transició hi ha dos miratges en el catalanisme: que el nacionalisme era la clau que obria tots els panys i el miratge del gramscianisme, el model nacional popular com a construcció de la nació. Quan es produeixen les primeres eleccions i això fracassa, trobem les primeres desercions, el desencant. Hi ha un ramal de gent que es reclou en la discrepància científica de l'obra de Fuster, sobre els papers i no públicament. És el cas de Ninyoles, Marqués, Mollà..., que discrepen puntualment de l'obra de Fuster. Després, hi ha un altre ramal que, a partir del llibre *Fuster portàtil*, de Josep Iborra, teologitza l'obra de Fuster i comença a citar-la com la Bíblia. I per acabar, com que la societat valenciana no té possibilitats d'esdevenir nacionalment normal, hi ha un ramal que